

416

O

DREAPTĂ CERERE

CĂTRĂ

VENERATUL CONSISTOR ROMÂN
GR. OR. DIN ARAD

ȘI CĂTRĂ

VENER. SINOD DIECEZAN
DIN ANUL 1914.

DE

OCTAVIA CIUHANDU

PROFESOARĂ LA ȘCOALA CIVILĂ DE FETE
DIN ARAD

CU PRIVIRE LA REGULAREA SITUAȚIEI SALE
LA ACEEAȘI ȘCOALĂ.

Tipografia diecezană, Arad.

Arhivă diecezană al orășului Arad

BIBLIOTECA 1*

No. inv. de sporire 512
40/41

P. I. Domnule!

Am cerut, de foarte multe ori, dar totdeauna înzădar, dela Ven. Consistor din Arad, să-mi reguleze chestiunea de drept și de beneficiu la catedra, ce o ocup, acum în al unsprezecelea an, la școala diecezană de fete.

De asta dată public cererile mele și răspunsurile primite în aceea cauză, dând între adnexe și unele informații și date statistice, potrivite a limpezi aceea chestiune.

Jertfa, ce mi-o reclamă tiparul, o aduc bucură, pentru interesul ca, informându-Vă până 'n amănunte, să puteți a nu rătăci când va trebui să roștiți cuvântul sufletului: votul.

Între împrejurările, între cari am fost ținută dela 1903 încoaci, nu am putut, nici după așa numita „definitivare“ dela 1913, să mă înscriu nici măcar la fondul de penzie, al statului, la care aveam intrare liberă între împrejurări normale.

O femeie fiind, Vă cer, nu conziderații de cavalerism, ci exclusiv dreptatea, care e a mea, și la care nu am mai putut ajunge de aproape 11 ani întregi.

Arad, luna april 1914.

Octavia Ciuhandu născ. P. Desean

profesoară la școala diecezană
civ. de fete.

Ven. Consistor!

Sunt aproape unsprezece ani, de când stau în serviciul școalei diecezane civile de fete, ca profesoară. În acest lung restimp am cerut de nenumărateori să mi-se reguleze situația de drept și de beneficiu, mai ales că tocmai din pricina acestei situații anormale nici până azi nu am putut să mă înscriu la fondul de penziune. Dar cererile mele și reclamările mele au rămas, toate, zădarnice. De aceea sunt constrânsă de împrejurări să Vă cer, pentru cea din urmă dată, să-mi rezolvați dreptele mele cereri. Înainte de a rezuma cererile mele, îmi iau voia a face unele premise.

I.

Eră, pela anul 1900, o vreme când lumea românească din aceste părți, chiar și cercurile oficiale ale diecezei Aradului, se animaseră de gândul, ca vechei școale diecezane de fete să i-se creieze toate condițiile necesare pentru dezvoltare: o nouă organizație, ca școală civilă, și un edificiu nou și deplin corespunzător.

Eu eram pe atunci învățătoare diplomată (Adn. I) și definitivă la școala din Săliștea-Sibiiului. (Adn. II).

În vara anului 1900, Ven. Consistor a publicat un concurs (Adn. III) pentru stipendiarea alor 2 învățătoare, spre a se cvalifică pentru posturi de profesoare la școala civilă de fete. Am competat și subsemnata.

Cele două stipendiste diecezane am fost eu și colega mea Hermina Ciorogariu, învățătoare definitivă, pe atunci, în Șeitin. Mi-am părăsit, deci, postul

sigur, definitivă fiind, — spre a mă pune în serviciul unui ideal, la care mă chemă încrederea superiorității diecezane.

Cuvintele de cald îndemn, ce mi-s'au adresat prin actul de stipendiare (Adn. IV) au fost, de atunci și până azi, pentru mine un izvor de însuflețire, din care m'am înfruptat și întărit la studiu (Adnexele V—VI) și în cursul celor zece ani și mai bine de activitate folositoare școalei.

Ca absolventă — cu 2 diplome în loc de una, la cât mă obligă actul de stipendiare — a pedagogiului superior de stat, am fost instituită dela 1 sept. 1903, profesoară provizoră la școala civ. de fete, cu un beneficiu anual de *o mie coroane* (Adn. VII), atâta cât am și azi, ca profesoară în al unsprezecelea an de funcție.

Văzând, că în doi ani nu mi-se mai regulează situația de drept și de salar, am cerut regularea aceasta în vara anului 1905 (Adn. VIII). Dar cu datul de 10/23 nov. 1905 am fost refuzată (Adn. IX) *fără vre-o vină a mea*, ci cu simpla provocare la stările materiale, ale școalei, — cari stări nu aveau de a face întru nimic cu drepturile mele și cu poziția mea de învățătoare, — și se făcea, totodată, provocare la Ven. Sinod eparhial: de va susține, ori ba, școala pe mai departe.

În anul următor, 1906, Ven. Sinod eparhial se pronunță în cel mai cald și categoric senz pentru susținerea școalei, chiar și cu jertfe excepționale (Adn. X), punând la dispoziția școalei resurze, cari însă *nici odată nu au fost exhaustate*.

În anul următor, 1907, Ven. Sinod eparhial a avut un nou act de solitudine pentru cauza școalei, intenționând sistemizarea și deplinirea unui nou post

de profesoară, pentruca în alt an următor, 1908, să stăruie încă odată cu căldura pentru susținerea școalei (Adn. XIV).

Între acestea, pe de altă parte încrederea Ven. Consistor, prin actul din 18/31 Aug. 1907, mă așezase și în postul de directoare a școalei (Adn. XI) începând dela 1 Sept. n. 1907 — între împrejurările cele mai grele, dupăce în aceeași vară decretase sistarea școalei! — așa că pe umerii mei apăsă acum, *patru ani* d'arândul, pe lângă sarcina conducerii școalei, încă și povara *neredusă* a orelor de prelegeri (Adn. XLV), fiindcă nu eră încă completat personalul didactic. Dar nici în aceasta vreme nu am avut parte de bucuria, să-mi văd regulată situația de drept la catedră — eram tot provizoră — și nici cea de salar. Din contră!

La câteva zile după întrarea în funcție de directoare a școalei, mi-se abzicea aplicația de profesoară chiar (Adn. XII), și mie, și tuturor colegelor mele — între cari și una și *singura* definitivă — aducându-ni-se la cunoștință, că dacă școala nu se va înpoporă, — ceeace nu eră treaba noastră, după cum nu noi eram cauza despoporării, — cu anul școlar 1908/9 se va închide.

Acesta îmi eră durerosul prospect: după părăsirea postului meu definitiv de învățătoare — punerea în drum, cu proces foarte scurt, și fără cea mai mică umbră de vinovăție. Vre-o despăgubire? nu se gândiă nimeni la așa ceva.

Se înțelege, a trebuit să dau clarificările necesare — iscălite și de colega mea de catedră și directoare la internat — punând posturile noastre de directoare la dispoziția mai marilor noștri, pe cât timp își susțin punctul de mânecare nedreptățitor (Adn. XIII).

În vara anului 1908, în loc de o altă „regulare“, am primit un — al doilea — act de instituire provizoră (Adn. XV), dupăce adecă Ven. Sinod eparhial se declarase, din nou, *pentru* susținerea școalei. Dar „regularea“ cerută de mai înainte tot întârziă. Față cu acest act, de nou și nemotivat provizoriat, a trebuit să arătăm Venerat. Conzistor, că noua instituire „provizoră“ eră de prisos, față cu actul de stipendiare, care și de altfel îmi impunea — mie și colegei mele — obligament de serviciu de cel puțin 6 ani, care nu expirase (Adn. XVI).

Ven. Consistor însă a binevoit a răspunde cu datul de 4/17 martie 1909, că fără alegere — eu și colega mea nu eram încă alese, nici în anul *al șaselea de funcție!* — nimeni *nu poate ocupa funcție* în biserica noastră (Adn. XVII); de aceea, la 29 iunie 1909, am cerut concurs pe posturile noastre, spre a ne vedea odată în regulă (Adn. XVIII).

Cererea aceasta, ori cât de justă, nu a fost ascultată. Răspuns la dânsa nu am primit. Am primit însă, dupăce întrasem binișor în anul școlar 1909/10, un alt — al treilea! — act de instituire provizoră, pe 1909/10 (Adn. XIX), din care cauză a trebuit să înnoim la 8/21 oct. 1909, eu și colega mea, cererea de concurs pe posturile noastre (Adn. XX). Urmarea a fost răspunsul, că „până la aranjarea și deciderea definitivă (?) a chestiunei școalei“ nu se pot publică doritele concurse (Adn. XXI).

După acest răspuns, am fost necesită — dimpreună cu colega mea, amintită mai sus — să mă adresez, în anul 1910, către Ven. Sinod eparhial (Adn. XXII), care a invitat pe Ven. Cons., ca încă în decursul aceluiaș an școlar să ne definiti-

zeze și să ne reguleze competențele de cvincvenale (Adn. XXIII). Cu toate acestea Ven. Cons., în anul 1910, s'a pronunțat (Adn. XXIV) contrar concluzului sinodal, lăsându-mă, cât pentru mine, în aceeași stare de nedreaptă și nemeritată mizerie materială, deși *în cursul vremii s'au regulat salarele tuturor profesorilor dela institutul teologic-pedagogic și ale funcționarilor consistoriali, cărora li-s'a fost ajuns, încă de mai nainte, „daruri de Crăciun“ și „adause de scumpete“*; — numai nouă: nimic și nici când!! deși noi **încă** eram în serviciul unui institut diecezan central, și deși aveam numai salare de câte **1000 cor.** și altceva nimic!

Pe urma acestei situații, întreg colegiul profesoral al școalei noastre s'a adresat în luna maiu 1912 cătră Ven. Superioritate diecezană, cerând îmbunătățirea salarelor de câte *o mie* coroane, cvincvenale celor cu serviciu corespunzător și bani de cortel, de cari nu aveam nici una din noi (Adn. XXV). Dar nici aceasta cerere nu a fost ascultată (Adn. XXVI).

Prin ordinul Domnului ministru de instrucție publică Nr. 85.400 din 24 iunie 1912 se dispunea, ca susținătorii de școale civile ori să reguleze — dacă pot — dela sine salarele profesorilor și profesoarelor, ori să ceară ajutor de stat, făcându-i totodată răspunzători pe susținătorii de școale pentru pagubele urmate din întârzierea cererii ajutorului de stat (terminul cererii eră: 24 sept. 1912) (Adn. XXVII). Și eră deja luna octomvrie 1912, când toate profesoarele școalei noastre — așa dar nu numai eu — am cerut dela Ven. Consistor, din nou, regularea salarizării, fie chiar și prin ajutor de stat (Adn. XXVIII). Dar nici cererea aceasta n'a fost cu noroc: n'am primit la ea nici măcar răs-

puns — salarele nu ni-s'au întregit, nici dela biserică nici dela stat, nici până la începutul anului 1914.

În vremece în chipul arătat mă sbuciumam, alături de colegele mele, pentru subzistență, eu una — spre a-mi asigura continuitatea serviciului, în nădejdea unei întrări la fondul de penzie, oarecândva! — trebuia, ca în aceeași vreme să neglij casa mea și familia mea — în care și 2 mititei atunci — pentru un bagatel salar și, totodată, să lucru ca profesoară și directoare, în un mare număr de oare de prelegere pelângă lucrurile direcționale.

Văd, că, spre a nu se putea obiecționa că aş fi meritat starea în care eram ținută peste un deceniu, nevoia mă silește să mă laud astădată, ce nu mi-a fost dealtfel firea.

Ven. Consistor va ști foarte bine din arhivele sale, că școalei diecezane de fete, înainte de ajungerea mea la conducerea aceleia, nu i-a dat ori aprobat nici un regulament: nici pentru școală, nici pentru internat, nici regulament disciplinar sau legi școlare — pentrucă nu erau. Eu însă, pelângă toate grijile mele cu școala și căsnicia și ca mamă, am făcut, cu colegiul profesoral, trei regulamente: Legile școlare, aprobate definitiv deja în anul 1910 sub Nr. 7338/1910; regulament școlar și regulament pentru internat, aprobate provizor, în două rânduri, sub Nr. 4689/1912 pentru anul școlar 1912/13 și sub Nr. 1020/1913 pentru anul școl. 1913/14.

Am inițiat, — în lipsa unui corăspunzător plan de învățământ, o instrucție la nivel și unitară, controlată de mine pe cât am putut și dirijată din conferențele didactice lunare. Pe urma acestor pre-

gătiri gravitam cu colegiul meu profesoral cătră statorirea unui nou plan de învățământ.

Am restituit la institut cele mai intime legături de colegialitate și de conlucrare armonică a corpului profesoral, după negativele, cari pot fi bine cunoscute din arhivele V-lui Cons. și cari fuseseră adevărata pricină a despoporării școalei în pragul ajungerii mele la conducerea ei (1 Sept. 1907).

Am introdus, cu colegele mele, o disciplină exemplară și conzecventă — severă și totatunci părintească — între eleve, încât înseși elevele și părinții lor făceau dela o vreme propagandă pentru școala noastră.

În aceeași vreme, prin colecte, prin apel la publicitate și la institute culturale, am îmbogățit prea săraca bibliotecă a institutului nostru cu opuri în valoare binișor peste o mie de coroane.

Și, mi-a ajutat D-zeu bunul, de am văzut școala câștigând încrederea publicului și sporindu-și contingentul de eleve, așa, că din cele 17 eleve, câte aveam în anul școlar 1907/8 când mi-am început funcțiunea de directoare, în al cincilea an de directorat școala a avut 55 eleve, încât institutul a trebuit să se extindă, pe chirie, în casa din vecinătatea școalei. Și aș putea să zic fără exagerare și aceea, că dacă nu-mi succedea mie și colegelor mele să smulgem școala din vârtejul împrejurărilor din trecut și să-i dăm o nouă îndrumare — nu ar mai fi fost pentru cine să se ridice „palatul“ din dreapta Episcopiei, notoric lucru fiind, că chiar Ven. Consistor se hotărâse odată de a închide școala, hotărâre, care n'a rămas fără de efect rău asupra școalei.

Dar de rezultatele realizate cu prețiosul concurs al colegelor mele între împrejurările cele mai

pe urma doritei mele absolvări dela conducerea școalei, a sistemizat o dotație strălucită pentru fiitorul director (Adn. XXXIX), pe care în vara anului 1913 l-a și ales și l-a introdus — foarte bine a făcut! — cu 1 sept. 1913, în acel beneficiu, pe când noi toate celelalte învățătoare am rămas tot în starea de mizerie de mai nainte, în privința drepturilor și a salarelor (Adn. XXXVIII. a).

Din Cluj, unde ajunsesem la clinică, fiind bolnavă de nervi, am întrebat la Ven. Consistor în privința salarizării dela 1 sept. înainte (Adn. XXXVI), socotind, că, după dotarea cuviincioasă a directorului nostru și aflându-ne în „palatul” școalei, se va fi făcut oarecare îmbunătățire, măcar „provizoră”, a salarizării. Dar vremea pentru noua regulare a salarizării — tot nu sosise: „salarele profesoarelor” „sunt tot cele vechi” „până la o nouă regulare”, care nu mai voia să vină, cu peritul lumii (Adn. XXXVII). Și, aș fi avut, de fapt, trebuință foarte arzătoare de o regulare, fie și provizoră, a dotației, după un caz de dureroasă și costisitoare moarte în casa mea în primăvara anului 1913; — după spesele din vara aceluiași an, avute la băi de sănătate în Ocna-Sibiiului, și după detrageri lunare la Cassa consistorială, de câte 75 *cor. din 83 cor. 33 fileri salar lunar*, pe urma unei anticipații de 600 cor. scoase spre a-mi putea vedea de sănătate la clinica din Cluj.

Intre atari împrejurări, a urmat să se publice, d'abia în toamna anului 1913, sub presiunea actului ministerial amintit, concursurile pe catedrele dela școala noastră (Adn. XL.), între cari și pe a mea catedră, d'abia — sau tocmai — în al *11-lea an* de serviciu. De sine înțeles, că față de unele statoriri din acel concurs, întrucât mă privea, mi-am

